

KONINKRIJK BELGIE.

ROYAUME DE BELGIQUE.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT.

De RAAD VAN STATE, afdeling
wetgeving, tweede kamer, de 3e
februari 1964 door de Minister
van Nationale Opvoeding en Cultuur
en door de Minister van Cultuur,
adjunct voor Nationale Opvoeding
verzocht hun van advies te dienen
over een "ontwerp van wet op het
uitengewoon onderwijs", heeft de
7e maart 1964 het volgend ad-
vies gegeven :

Le CONSEIL D'ETAT, section de
législation, deuxième chambre, sai-
si par le Ministre de l'Education
nationale et de la Culture et
par le Ministre de la Culture,
Adjoint à l'Education nationale,
le 3 février 1964, d'une demande
d'avis sur un "projet de loi re-
latif à l'enseignement spécial",
a donné le 27 mars 1964 l'avis
suivant :

In het kader van de algemene leerplicht der kinderen regelt dit ontwerp van wet het onderwijs van de paedagogisch onaangepaste kinderen die geen onderwijs in een gewone school kunnen volgen.

+

+ +

Voor het vaststellen van de duur van de leerplicht, het toezicht en de bestraffing wordt formeel verwezen naar de wettelijke bepalingen op de leerplicht. Deze regeling is het voorwerp van een ander ontwerp van wet dat tezelfdertijd aan het advies van de Raad van State is onderworpen. Beide ontwerpen staan derhalve in nauw verband.

Het huidig ontwerp van wet betreft de kinderen die alhoewel ongeschikt om in een gewone school onderwijs te volgen, toch bekwaam zijn in aangepaste inrichtingen onderwijs te ontvangen. De "niet-opvoedbare" kinderen vallen buiten het raam van het beoogde leerplichtstelsel.

Zoals werd opgemerkt in het advies over het ontwerp van wet op de leerplicht, dient door "niet-opvoedbare" kinderen te worden verstaan de kinderen die niet in staat zijn om voordeel te halen uit onderwijs dat in een gewone school of in een inrichting voor buitengewoon onderwijs wordt verstrekt. Het feit dat deze kinderen al dan niet vatbaar zijn voor enig zeer elementair en beperkt onderwijs of voor opvoeding alleen is hier niet determinerend. Het ware derhalve **doelmatiger** aan deze categorie kinderen de

.../...

de algemene benaming te geven van "pedagogisch ongeschikte kinderen". Zo blijft dan ook de benaming "niet-opvoedbare" vrij voor de kinderen die waarlijk voor enige opvoeding niet vatbaar zijn en wordt een beter onderscheid behouden tussen onderwijs en opvoeding.

Om eenheid te verwezenlijken tussen de nieuwe bepalingen die in de twee ontworpen wetten het begrip "pedagogisch ongeschikte kinderen" omschrijven, dienen verder in artikel 1, 2°, van het huidig ontwerp de woorden "onbekwaam wordt (geacht) enige vorm van onderwijs te genieten" vervangen door de woorden "niet in staat zijn om voordeel te halen uit het onderwijs dat in een gewone school of in een inrichting voor buitengewoon onderwijs verstrekt wordt".

Het hoeft geen betoog dat de beslissing over de geschiktheid van een kind zeer zware gevolgen voor het kind zal hebben. De beslissing kan daarom met niet genoegzame voorzorgen genomen worden. Het past dat de kinderrechter en de instellingen die dergelijke beslissingen moeten nemen, vooreerst behoorlijk ingelicht worden door al degenen die het best de fysische, verstandelijke en karakteriële afwijkingen van het kind kennen. Het gezinshoofd kent voorzeker het grondigst zijn kind. Ook de huisdokter is hier aangewezen om bedoelde overheden en instellingen in te lichten.

Het ontwerp van wet ware met groot nut aangevuld indien onder meer aan het gezinshoofd het recht wordt erkend om verhoord te worden en zich te laten bijstaan door een raadsman naar zijn keuze.

.../...

Ook zou het gezinshoofd gerechtigd moeten zijn bij een onafhankelijke instantie beroep in te stellen zowel tegen de beslissing waarbij het kind geschikt wordt verklaard voor het gewoon onderwijs als tegen de beslissing waarbij het kind "pedagogisch ongeschikt" wordt geacht.

+

+ +

Zoals artikel 1 van het ontwerp van wet is gesteld, is een kind pedagogisch onaangepast wanneer een psycho-medisch sociaal centrum, een gelijkaardige instelling of de kinderrechter in die zin adviseert of beslist.

Uit de lezing van de artikelen 7 en volgende blijkt **echter** dat de medisch-pedagogische commissie, die door dit artikel 7 wordt ingericht, zich ook uitsprekt over de vraag of een kind al dan niet pedagogisch onaangepast is.

Anderdeels valt niet te betwijfelen dat de uitspraak van deze laatste commissie alsmede deze van de kinderrechter geen adviezen zijn. Het betreft hier werkelijke beslissingen die zowel het kind als het gezinshoofd verbinden. Ten slotte dient hier te worden herhaald dat het onderscheid tussen onderwijs en opvoeding niet duidelijk uit elkander wordt gehouden.

.../...

Daarom ook is, zoals reeds hoger werd opgemerkt, de term "niet-opvoedbaar kind" niet dienend om aan te duiden dat het kind ongeschikt is voor enige vorm van onderwijs. De term "pedagogisch ongeschikt" is blijkbaar beter gekozen.

Voor de bepaling van "pedagogisch onaangepast" en "niet-opvoedbaar kind" wordt volgende omschrijving aanbevolen :

"1. Pedagogisch onaangepast :

ieder kind dat

- a) door een psycho-medisch-sociaal centrum of dienst voor studie- en beroepsoriëntering als bedoeld in de wet van 1 april 1960, of door een gelijkaardige instelling, ingericht, gesubsidieerd of erkend door de Staat ,
- b) door een in artikel 7 bedoelde medisch-pedagogische commissie ,
- c) door de kinderrechter, hoewel geschikt voor onderwijs, ongeschikt verklaard wordt om in een gewone school onderwijs te volgen.

2. Pedagogisch ongeschikt :

ieder kind dat

- a) door een psycho-medisch-sociaal centrum of dienst voor studie- en beroepsoriëntering als bedoeld in de wet van 1 april 1960, of door een gelijkaardige instelling, ingericht, gesubsidieerd of erkend door de Staat ,

.../...

b) door een in artikel 7 bedoelde medisch-pedagogische commissie ;

c) door de kinderrechter,
niet in staat wordt verklaard om voordeel te halen uit het onderwijs dat in een gewone school of in een inrichting voor buitengewoon onderwijs verstrekt wordt.

In de begripsbepaling van "inrichting voor buitengewoon onderwijs" is het woord "opvoedbare" overbodig vermits de term "pedagogisch onaangepasten" insluit dat deze kinderen "opvoedbaar" zijn.

De bepaling van medisch-pedagogisch instituut is niet duidelijk gesteld. Het gaat hier om een inrichting voor buitengewoon onderwijs zoals bedoeld onder 4°, waaraan een internaat is toegevoegd. Dit internaat kan nu al dan niet door de Staat zijn ingericht ofwel worden erkend.

Daarom zou de bepaling beter gesteld worden als volgt :

"Iedere inrichting voor buitengewoon onderwijs waaraan een door de Staat ingericht of erkend internaat is verbonden".

Door de term "pleeggezin" te gebruiken in plaats van "pleegouders" bekomt men een betere overeenstemming tussen beide versies.

+

+ +

.../...

Het ontwerp van wet machtigt de Koning tot het vaststellen van verschillende categorieën van pedagogisch onaangepasten en tot het aanduiden, voor elke categorie, van een type van buitengewoon onderwijs dat, volgens de aard en de graad, van de fysisch, verstandelijke of karakteriële onvolwaardigheid, wenselijk is.

De toepassing van dit artikel 2 zal voor gevolg hebben dat de medisch-pedagogische commissie door deze a priori vastgestelde categorieën zullen gebonden zijn, zodat het haar niet mogelijk zal zijn vrijelijk het best aangepaste type van onderwijs te kiezen voor het pedagogisch onaangepast kind. Om aan de medisch-pedagogische commissie toe te laten het meest doeltreffend onderwijstype te kiezen, wordt voorgesteld artikel 2 te stellen als volgt :

"Artikel 2.-

Koninklijke besluiten overlegd in Ministerraad bepalen de types buitengewoon onderwijs die op grond van de aard en de graad van fysisch, verstandelijke of karakteriële onvolwaardigheid wenselijk zijn".

+

+ +

Volgens artikel 3, tweede lid, wordt de leerplicht geschorst wanneer het kind niet dagelijks van een inrichting voor buitengewoon onderwijs naar zijn verblijfplaats kan terugkeren. Van een eigenlijke schorsing

.../...

kan hier niet worden gesproken, vermits de duur van de schorsing wordt aangerekend voor het vaststellen der leerplichtperiode ; het gaat hier veeleer om een tijdelijke vrijstelling van de leerplicht.

Anderdeels moet de keuze van inrichtingen steeds gevrijwaard blijven wanneer het gaat om een van in het derde lid bedoelde categorieën van onaangepasten.

Het tweede en het derde lid van artikel 3 zouden beter worden gesteld als volgt :

"Van de leerplicht wordt tijdelijk vrijgesteld het kind dat niet dagelijks van een inrichting voor buitengewoon onderwijs die beantwoordt aan de keuze van het gezinshoofd, naar zijn verblijfplaats kan terugkeren.

Er is echter geen vrijstelling voor de categorieën van onaangepasten, bepaald bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, telkens als het gezinshoofd over een inrichting voor buitengewoon onderwijs naar zijn keuze kan beschikken".

+

+ +

.../...

Door artikel 5, 2°, wordt de Koning gemachtigd de inhoud van het onderwijs dat elders dan in een door de Staat ingericht gesubsidieerde of erkende school verstrekt wordt, en onder meer van het huisonderwijs en dit van een huisleraar, te bepalen en te controleren.

Deze bepaling geeft aanleiding tot dezelfde opmerkingen als degene die bij de bespreking van artikel 4, 2°, van de ontwerp-wet op de gewone leerplicht gemaakt werden.

Artikel 6 regelt de Staatstussenkomst enerzijds in de reiskosten van pedagogisch onaangepasten en anderdeels in het kostgeld. Deze tweeledige regeling zou best in twee verschillende paragrafen worden vastgesteld.

In tegenstelling met de bestaande wettelijke regeling waarbij Staat, provincie en gemeente tesamen de last van de verplaatsingskosten van deze kinderen dragen, komen de reiskosten nu volledig voor rekening van de Staat.

Zoals dit eerste lid is gesteld, kan twijfel bestaan nopens de al dan niet verplichte tussenkomst van de Staat.

Volgens het tweede lid kan de Staat naar gelang de noodwendigheden bijdragen in het kostgeld zonder dat hier sprake is van enig recht op Staatstussenkomst.

De vraag rijst of bij het vaststellen van de voorgeschreven verplichtingen en zeker in geval het gezinshoofd verplicht wordt zijn kind naar een internaat

te sturen, de Staat redelijkerwijze niet gehouden is het kostgeld geheel of ten dele ter ontlasting van het gezins-
hoofd te dragen ten einde hem in staat te stellen zijn
verplichtingen inzake leerplicht na te leven alleszins
telkens het gezinshoofd onvermogen zal zijn.

Tenslotte is de verwijzing in het 1° van artikel
6 naar het artikel 4, derde lid, foutief. Klaarblijkelijk
is artikel 3, derde lid, bedoeld.

Voor dit artikel 6 wordt volgende redactie voor-
gesteld :

"Artikel 6.-

§ 1. Volgens door de Koning nader vast te stellen
voorschriften vergoedt de Staat de reiskosten van de
pedagogisch onaangepasten die zich van hun verblijfplaats,
van het tehuis of van het pleeggezin naar de inrichting
voor buitengewoon onderwijs, of van hun verblijfplaats
naar het medisch-pedagogisch instituut, het tehuis of
het pleeggezin begeven.

§ 2. De Koning bepaalt, rekening houdend met de
financiële middelen van de betrokkene, de mate waarin
en de voorwaarden waaronder de Staat bijdraagt in :

- 1° het kostgeld van de krachtens artikel 3, derde lid,
leerplichtige kinderen;
- 2° het kostgeld van de in een medisch-pedagogisch insti-
tuut, in een tehuis of bij een pleeggezin opgenomen
pedagogisch onaangepasten".

.../...

Volgens artikel 7 wordt een medisch-pedagogische commissie opgericht per hoofdtoezichtsgebied voor het lager onderwijs. Hierdoor wordt voor het eerst een wettelijk bestaan toegekend aan het hoofdtoezichtsgebied. De indeling van het grondgebied in hoofdtoezichtsgebieden voor het toezicht van het lager onderwijs is zeker een aangelegenheid die de uitvoerende macht toebehoort. Door in het ontwerp een wettelijk bestaan toe te kennen aan deze indeling, kan de uitvoerende macht op een nodeloze wijze geremd worden in haar inrichting van het schooltoezicht. Anderdeels rijst de vraag of het vereist is het gebied van ieder medisch-pedagogische commissie steeds te doen overeenstemmen met het gebied van een hoofdtoezicht. Ten einde aan de uitvoerende macht de nodige vrijheid van handelen te verzekeren voor het vaststellen van het gebied van iedere medisch-pedagogische commissie, wordt aanbevolen artikel 7 te laten beginnen als volgt :

"Artikel 7.-

De Koning richt medisch-pedagogische commissies op, die ermede belast zijn een met redenen omkleed advies uit te brengen ...".

Het is wel overbodig, in het 1° van dit artikel 7 een onderscheid te maken tussen het onaangepast kind en de onaangepaste adolescent. In artikel 1 werd immers voor de toepassing van de wet het begrip van het pedagogisch onaangepaste kind gegeven. De woorden "of iedere onaangepaste adolescent" worden derhalve best weggelaten.

.../...

Ingevolge de opmerking voor artikel 7 betreffende het vaststellen van het **ambtsgebied** van de medisch-pedagogische commissie overeenkomstig het hoofdtoezichtsbied, wordt voorgesteld artikel 8 te stellen als volgt :

"Artikel 8.-

De medisch-pedagogische commissie bestaat uit :

- 1° een voorzitter;
- 2° leden waarvan de ene helft gekozen wordt uit personen die hun ambt in officiële inrichtingen uitoefenen en de andere helft uit personen die hun ambt in vrije inrichtingen uitoefenen".

+

+ +

Doordat dit artikel 8 reeds de samenstelling geeft van iedere commissie, zou artikel 9 beter worden gesteld als volgt :

"Artikel 9.-

De Koning bepaalt nader de samenstelling alsmede de werking ... (verder zoals in het ontwerp) ...".

+

+ +

.../...

Voor artikel 10, tweede lid, wordt volgende redactie aanbevolen :

"Uit een door de medisch-pedagogische commissie opgestelde lijst kiest het gezinshoofd het centrum, de dienst of de instelling die zal geraadpleegd worden".

+

+ +

Zoals artikel 12 is gesteld, wordt geen rekening gehouden met de mogelijkheid voor het gezinshoofd zijn pedagogisch onaangepast kind zelf te onderwijzen of door een huisleraar te laten onderwijzen. Anderdeels behoort het aan de kinderrechter te oordelen of het kind al dan niet een buitengewoon onderwijs moet ontvangen.

Daarom wordt voorgesteld, artikel 12 te stellen als volgt :

"Artikel 12.-

Indien het gezinshoofd binnen 15 dagen na ontvangst van het door de medisch-pedagogische commissie uitgebracht advies, nalaat het pedagogisch onaangepaste kind toe te vertrouwen aan een geschikte inrichting voor buitengewoon onderwijs of niet voorziet in een behoorlijk onderricht van het kind, brengt de persoon die ... (verder zoals in het ontwerp) ...

Indien de kinderrechter, na kennis genomen te hebben van het dossier en van de eventueel door hem verzamelde gegevens, oordeelt dat het kind een buitengewoon onderwijs moet ontvangen, roept hij het gezinshoofd op ... (verder zoals in het ontwerp) ...

.../...

Indien het gezinshoofd aan dit verzoek geen gevolg geeft of geen schikkingen heeft genomen binnen een termijn van 15 dagen volgend op de verschijning, wijst de kinderrechter een inrichting voor buitengewoon onderwijs aan, die door het kind moet bezocht worden".

Zoals reeds vroeger werd opgemerkt, beschikt het gezinshoofd niet over de mogelijkheid beroep in te stellen tegen de beslissing van de kinderrechter.

+

+ +

Voor artikel 13 wordt volgende lezing aanbevolen:

"Artikel 13.-

Overtredingen inzake leerplicht in het buitengewoon onderwijs worden opgespoord, vervolgd en bestraft overeenkomstig het bepaalde in de wetten op de gewone leerplicht".

+

+ +

Het tweede lid van artikel 14 kan zonder bezwaar worden weggelaten. Het gaat om richtlijnen voor het opstellen van het verslag die ~~w~~elfsprekend zijn.

+

+ +

.../...

Het onderscheid in artikel 16 tussen onderwijs met volledig leerplan en onderwijs met beperkt leerplan is ontleend aan de wetgeving op het technisch onderwijs. Er bestaat geen reden om af te wijken van de gewone terminologie. Daarom vervange men "cursussen" door "leergangen".

+

+ +

Artikel 20 machtigt de Koning om de regelen te bepalen voor de controle op de leerplicht. Deze machtiging wordt in zeer algemene bewoordingen gesteld en kan bezwaarlijk zonder meer worden aanvaard, inzonderheid wanneer het toezicht het huisonderwijs betreft.

Ingevolge artikel 10 van de Grondwet, is het binnentreden van een woning, zelfs voor een ondervraging, in geval van verzet van de inwoner niet geoorloofd zonder een bevel van huiszoeking (Cass. 20 december 1948, Pas. 1948, I, 737). Het behoort aan de wetgever te bepalen in welke gevallen, in welke vorm en door welke overheden de controle op de leerplicht, ten huize en in private scholen, zal geschieden (vgl. Cass. 24 mei 1948, Pas. 1948, I, 334; 20 december 1948, idem, 737). Alleszins is het uitgesloten dat toezicht zou worden uitgeoefend op inrichtingen voor buitengewoon onderwijs die in den vreemde zijn gevestigd.

+

+ +

In artikel 21, 1°, vervange men de woorden "bij ministerieel besluit" door "door de Minister".

+

+ +

.../...

De artikelen 22 en 23 bepalen in hun eerste lid de bevoegdheid van de raden die er bij worden ingesteld. Het is derhalve uitgesloten dat de Koning die bevoegdheid zou kunnen vaststellen. De woorden "de bevoegdheid" worden in het tweede lid van beide artikelen best geschrapt. Daarenboven is het overbodig, in het eerste lid van artikel 22 het woord "Minister " in het meervoud te stellen.

+

+ +

De verschillende wijzigingen van de wet van 29 mei 1959 - voorwerp van hoofdstuk IV en van artikel 24 - zouden best het voorwerp zijn van zoveel artikelen of ten minste van zoveel afzonderlijke paragrafen.

In het tertio van ditzelfde artikel 24 vervangen "ambten" door "betrekkingen" en "bij koninklijk besluit" door "door de Koning".

+

+ +

Voor artikel 25 wordt volgende lezing aanbevolen. Dit artikel wordt daarenboven aangevuld door de opheffing van artikel 2, vierde lid, van de gecoördineerde wetten op het lager onderwijs, dat blijkbaar vergeten werd.

"Artikel 25.-

In de wetten op het lager onderwijs, gecoördineerd op 20 augustus 1957, worden opgeheven :

.../...

1° artikel 2, eerste lid, 3°, tweede lid, gewijzigd door de wet van 3 maart 1958, en vierde lid;

2° artikel 3, tweede en derde lid.

Tenslotte dient nog te worden gewezen op de verplichting, het ontwerp voor akkoord voor te leggen aan de Minister van Financiën bij toepassing van het koninklijk besluit van 5 oktober 1961 tot regeling van de administratieve en begrotingscontrole. Het nieuw stelsel gaat onvermijdelijk gepaard met nieuwe uitgaven van de Staat.

Dans le cadre de l'obligation scolaire générale, le présent projet de loi règle l'enseignement des inadaptés scolaires qui sont incapables de suivre l'enseignement dans une école ordinaire.

+

+ +

Pour la détermination de la durée de l'obligation scolaire, le contrôle et la répression, il est fait référence expresse à la réglementation légale en matière d'obligation scolaire, qui fait l'objet d'un autre projet de loi soumis à l'avis du Conseil d'Etat en même temps que le présent projet. Ces deux projets sont ainsi étroitement liés.

Le présent projet de loi concerne les enfants qui, bien qu'inaptes à fréquenter une école ordinaire, sont néanmoins aptes à recevoir un enseignement dans des établissements adaptés. Le régime de l'obligation scolaire ici envisagé ne s'étend pas aux enfants "non éducatibles".

Ainsi qu'il a été observé dans l'avis sur le projet de loi sur l'obligation scolaire, il faut entendre par enfants "non éducatibles", les enfants qui ne sont pas capables de tirer profit de l'enseignement donné dans une école ordinaire ou dans un établissement d'enseignement spécial. Que ces enfants soient ou non susceptibles de recevoir un enseignement très élémentaire et limité ou qu'ils soient simplement éducatibles, n'est pas déterminant en l'occurrence. Il serait dès lors plus rationnel de donner à ces enfants l'appellation générale d'"inaptes scolaires", l'appellation "non éducatibles" pouvant alors être réservée aux enfants rebelles à toute éducation et une distinction plus nette étant ainsi établie entre l'enseignement et l'éducation.

Afin d'assurer l'uniformité des nouvelles dispositions qui définissent dans les deux projets de lois, la notion "d'inaptes scolaires", il y aurait en outre lieu de remplacer à l'article 1er, 2°, du présent projet les mots "est reconnu incapable de bénéficier de quelque mode d'éducation" par les mots "est incapable de tirer profit de l'enseignement qui est donné dans une école ordinaire ou dans un établissement d'enseignement spécial".

Il va sans dire que la décision qui statue sur l'aptitude d'un enfant peut avoir des conséquences très graves pour celui-ci. Elle ne saurait donc être entourée de trop de précautions. Il est de la plus haute importance dès lors que le juge des enfants et les organismes appelés à prendre des décisions de l'espèce soient préalablement éclairés comme il se doit, par tous ceux qui sont le mieux au fait des déficiences physiques, mentales et caractérielles de l'enfant. De toute évidence, c'est le chef de famille qui a de son enfant la connaissance la plus profonde. De précieuses indications pourront être fournies, d'autre part, par le médecin de famille pour éclairer les autorités et organismes mentionnés ci-dessus.

Le projet de loi serait utilement complété par une disposition prévoyant pour le chef de famille la faculté de se faire entendre et de se faire assister par un conseil de son choix.

Un recours devrait, au surplus, lui être ouvert auprès d'une instance indépendante, tant contre la décision qui conclut à l'aptitude de l'enfant à recevoir un enseignement ordinaire que contre la décision qui le déclare "inapte scolaire".

+

+

+

.../...

D'après l'article 1er du projet de loi, un enfant est un inadapté scolaire si un centre psycho-médico-social, un organisme similaire ou le juge des enfants émet un avis ou prend une décision dans ce sens.

Il ressort toutefois des articles 7 et suivants, que la commission médico-pédagogique, créée par ledit article 7, statuée, elle aussi, sur la question de savoir si un enfant est un inadapté scolaire.

Les décisions de cette commission et celle du juge des enfants ne sont de toute évidence pas des avis, mais de véritables décisions qui lient à la fois l'enfant et le chef de famille. Enfin, il y a lieu de rappeler que la distinction entre les notions d'enseignement et d'éducation ressort insuffisamment. C'est pourquoi, l'expression "enfant non éduicable" est inadéquate ainsi qu'il a été observé ci-avant pour désigner l'enfant inapte à recevoir un enseignement sous quelque forme que ce soit. L'expression "inapte scolaire" est manifestement préférable.

Le Conseil d'Etat suggère de définir l'"inadapté scolaire" et l'"inapte scolaire" ainsi qu'il suit :

"1. inadapté scolaire :

tout enfant apte à recevoir un enseignement, mais reconnu inapte à suivre l'enseignement dans une école ordinaire ,

.../...

- a) par un centre psycho-médico-social ou un service d'orientation scolaire ou professionnelle visé par la loi du 1er avril 1960 ou un organisme similaire organisé, subventionné ou agréé par l'Etat;
- b) par une commission médico-pédagogique visée à l'article 7;
- c) par le juge des enfants.

2. inapte scolaire :

tout enfant reconnu incapable de tirer profit de l'enseignement donné dans une école ordinaire ou dans un établissement d'enseignement spécial :

- a) par un centre psycho-médico-social ou un service d'orientation scolaire ou professionnelle visé par la loi du 1er avril 1960 ou un organisme similaire organisé, subventionné ou agréé par l'Etat;
- b) par une commission médico-pédagogique visée à l'article 7 ;
- c) par le juge des enfants .

Dans la définition de l'"établissement d'enseignement spécial" le mot "éducable" est superflu puisque l'expression "inadaptés scolaires" implique que ces enfants sont "éducables".

La définition de l'institut médico-pédagogique manque de clarté. Il s'agit d'un établissement d'enseignement spécial au sens du 4° auquel est annexé un internat. Cet internat peut ou non être organisé ou agréé par l'Etat.

C'est pourquoi cette définition gagnerait à être rédigée ainsi qu'il suit :

"Tout établissement d'enseignement spécial auquel est annexé un internat organisé ou agréé par l'Etat".

Par souci de concordance entre les deux versions, il est proposé de remplacer le terme néerlandais "pleegouders" par le terme "pleeggezin".

+

+ +

Le projet de loi habilite le Roi à définir les diverses catégories d'inadaptés scolaires et à indiquer pour chaque catégorie le type d'enseignement spécial rendu souhaitable par la nature et le degré de l'inadaptation physique, mentale ou caractérielle.

L'application de cet article 2 aura pour effet que les commissions médico-pédagogiques seront liées par ces catégories préalablement fixées, de sorte qu'il leur sera impossible de choisir librement le meilleur type d'enseignement pour l'inadapté scolaire. Afin de mettre la commission médico-pédagogique en mesure de choisir le type d'enseignement le plus rationnel, il est suggéré de rédiger l'article 2 ainsi qu'il suit :

"Article 2.-

Des arrêtés royaux délibérés en conseil des Ministres déterminent les types d'enseignement spécial qui sont souhaitables en fonction de la nature et du degré de l'inadaptation physique, mentale ou caractérielle".

+

+ +

.../...

D'après l'article 3, alinéa 2, l'obligation scolaire est suspendue lorsque le retour de l'enfant d'un

établissement d'enseignement spécial au lieu de sa résidence ne peut être quotidiennement assuré. Il ne saurait être question ici d'une suspension à proprement parler puisque la durée en est prise en compte pour le calcul de la période d'obligation scolaire; c'est plutôt d'une dispense temporaire de l'obligation scolaire qu'il s'agit.

D'autre part, le choix des établissements doit être toujours garanti lorsqu'il s'agit d'une des catégories d'inadaptés visée à l'alinéa 3.

Les alinéas 2 et 3 de l'article 3 gagneraient à être rédigés ainsi qu'il suit :

"Est temporairement dispensé de l'obligation scolaire l'enfant qui ne peut quotidiennement retourner à son domicile d'un établissement d'enseignement spécial correspondant au choix du chef de famille.

Toutefois, il n'y a pas de dispense à l'égard des catégories d'inadaptés déterminées par un arrêté royal délibéré en conseil des Ministres chaque fois que le chef de famille peut disposer d'un établissement d'enseignement spécial correspondant à son choix".

+

+ +

.../...

L'article 5, 2°, habilite le Roi à fixer et à contrôler le contenu de l'enseignement donné ailleurs que dans une école créée, subventionnée ou agréée par l'Etat, notamment celui de l'enseignement donné à domicile et de l'enseignement donné par un précepteur.

Cette disposition donne lieu aux mêmes observations que celles qu'appelait l'article 4, 2°, du projet de loi sur l'obligation scolaire.

L'article 6 règle l'intervention de l'Etat, d'une part, dans le paiement des frais de déplacement d'inadaptés scolaires, d'autre part, dans leurs frais de pension. Cette matière devrait faire l'objet de deux paragraphes distincts.

A l'inverse de la réglementation actuelle, en vertu de laquelle l'Etat, la province et la commune supportent ensemble la charge des frais de déplacement de ces enfants, ces frais sont mis pour la totalité à la charge de l'Etat.

Tel que l'alinéa 1er est rédigé, le doute est permis quant au caractère obligatoire ou non de l'intervention de l'Etat.

D'après l'alinéa 2, l'Etat peut, selon les nécessités, intervenir dans les frais de pension sans qu'il soit question d'un droit à son intervention.

Une question dès lors se pose : ne s'indiquerait-il pas, en déterminant les obligations qui incomberont au chef de famille, lorsque celui-ci est indigent et afin de le mettre en mesure de s'acquitter de ses devoirs spécialement s'il doit envoyer son enfant dans un internat, de prévoir que les frais de pension seront à sa décharge, supportés en totalité ou en partie par l'Etat ?

.../...

Enfin, la référence que fait à l'article 4, alinéa 3, le 1° de l'article 6 est inexacte. C'est manifestement l'article 3, alinéa 3 qu'il faut viser.

La rédaction suivante est suggérée pour l'article 6 :

"Article 6.-

§ 1er. L'Etat rembourse, suivant des modalités à fixer par le Roi, les frais de déplacement des inadaptés scolaires qui se rendent de leur résidence, du home ou de la famille d'accueil à l'établissement d'enseignement spécial ou de leur résidence à l'institut médico-pédagogique, au home ou à la famille d'accueil.

§ 2. Le Roi fixe, compte tenu des ressources du chef de famille, la mesure et les conditions dans lesquelles l'Etat intervient dans :

- 1° les frais de pension des enfants soumis à l'obligation scolaire en vertu de l'article 3, alinéa 3;
- 2° les frais de pension des inadaptés scolaires placés dans un institut médico-pédagogique, un home ou une famille d'accueil".

D'après l'article 7, il est créé une commission médico-pédagogique par ressort d'inspection principale de l'enseignement primaire. C'est la première fois que l'existence de tels ressorts est légalement reconnue. La division du territoire national en ressorts d'inspection principale, pour le contrôle de l'enseignement primaire relève manifestement de la compétence de l'exécutif. Le présent projet en consacrant l'existence légale de cette division, est susceptible d'entraver inutilement l'exécutif dans l'organisation du contrôle scolaire. L'on peut, d'autre part, se demander

si le ressort de chaque commission médico-pédagogique doit nécessairement coïncider avec celui d'une inspection principale. Afin de laisser à l'exécutif la liberté d'action nécessaire dans la détermination du ressort de chaque commission médico-pédagogique, il est suggéré de faire débiter l'article 7 ainsi qu'il suit :

"Article 7.-

Le Roi crée des commissions médico-pédagogiques qui sont chargées de donner un avis motivé ".

Au 1° de l'article 7, il est inutile de faire une distinction entre l'enfant inadapté et l'adolescent inadapté. L'article 1er définit en effet, pour l'application de la loi, la notion inadapté scolaire. Les mots "ou adolescent inadapté" peuvent donc être supprimés.

A la suite de l'observation qui a été faite à propos de l'article 7 quant à l'identité des ressorts de la commission médico-pédagogique et de l'inspection principale, il est suggéré de rédiger l'article 8 de la manière suivante :

"Article 8.-

La commission médico-pédagogique est composée :

- 1° d'un président,
- 2° de membres choisis pour moitié parmi des personnes exerçant leurs fonctions dans des institutions officielles et pour moitié parmi des personnes exerçant leurs fonctions dans des institutions libres".

+

+ +

.../...

L'article 8 indiquant la composition de chaque commission, l'article 9 devrait être rédigé ainsi qu'il suit :

"Article 9.-

Le Roi fixe les règles plus détaillées concernant la composition et le fonctionnement ... (la suite comme au projet) ... ".

+
+ +

L'article 10, alinéa 2 gagnerait à être rédigé ainsi qu'il suit :

"Le chef de famille choisit sur une liste établie par la commission médico-pédagogique le centre, l'office ou l'organisme qui sera consulté".

+
+ +

Tel qu'il est rédigé, l'article 12 perd de vue la possibilité, pour le chef de famille, d'instruire lui-même ou de faire instruire par un précepteur son enfant inadapté scolaire. D'autre part, il appartient au juge des enfants de décider si l'enfant doit ou non recevoir un enseignement spécial.

En conséquence, il est suggéré de rédiger l'article 12 ainsi qu'il suit :

"Article 12.-

Si, dans le délai de quinze jours suivant la réception de l'avis donné par la commission médico-pédagogique, le chef de famille a négligé de confier l'enfant inadapté à un établissement d'enseignement spécial approprié ou ne veille pas à ce que l'enfant reçoive une instruction convenable, la personne chargée du ... (la suite comme au projet) ...

Si le juge des enfants estime, au vu du dossier et des éléments d'information qu'il a éventuellement recueillis, que l'enfant doit recevoir un enseignement spécial, il convoque le chef de famille aux fins .. (la suite comme au projet) ...

Si le chef de famille ne donne pas suite à cette invitation ou n'a pris aucune disposition dans les quinze jours suivant la comparution, le juge des enfants désigne lui-même l'établissement d'enseignement spécial que l'enfant devra fréquenter".

Ainsi qu'il a été observé plus haut, le chef de famille ne dispose pas d'une voie de recours contre la décision du juge des enfants.

+

+ +

L'article 13 gagnerait à être rédigé ainsi qu'il suit :

"Article 13.-

Les infractions à l'obligation scolaire **en matière** d'enseignement spécial sont recherchées, poursuivies et punies conformément aux lois sur l'obligation scolaire ordinaire".

+

+ +

.../...

L'alinéa 2 de l'article 14 peut sans inconvénient être omis. Cet alinéa donne des directives allant de soi pour la rédaction du rapport.

+

+ +

La distinction que fait l'article 16 entre l'enseignement de plein exercice et l'enseignement à horaire réduit est empruntée à la législation sur l'enseignement technique. Comme il n'y a aucune raison de déroger à la terminologie ordinaire, il y a lieu de remplacer dans la version néerlandaise le mot "cursussen" par le mot "leergangen".

+

+ +

L'article 20 habilite le Roi à régler le contrôle de l'obligation scolaire. Cette habilitation est formulée en termes très généraux et est difficilement admissible telle quelle, en particulier pour le contrôle de l'enseignement donné à domicile.

En vertu de l'article 10 de la Constitution, nul ne peut, sans être muni d'un mandat de perquisition, pénétrer dans le domicile d'un particulier, même pour l'interroger, si celui-ci s'y oppose (Cass. 20 décembre 1948, Pas. 1948, I, 737). Il appartient au législateur de déterminer dans quels cas, suivant quelles modalités et par quelles autorités le contrôle de l'obligation scolaire se fera au domicile des particuliers et dans des écoles privées (Cfr. Cass. 24 mai 1948, Pas. 1948, I, 334; 20 décembre 1948, idem. 737). Ce contrôle est, en tout état de cause, exclu dans les établissements d'enseignement spécial situés à l'étranger.

+

+ +

.../...

A l'article 21, 1°, il convient de remplacer les mots "arrêté ministériel" par les mots "le Ministre".

+

+ +

Les articles 22 et 23 définissent dans leur alinéa 1er la compétence des conseils qu'ils instituent. Il est dès lors exclu que le Roi puisse fixer cette compétence. Les mots "la compétence" doivent être supprimés dans l'alinéa 2 des deux articles. En outre, à l'alinéa 1er de l'article 22 le mot "ministre" ne doit pas s'écrire au pluriel.

+

+ +

Les diverses modifications de la loi du 29 mai 1959, objet du chapitre IV et de l'article 24, devraient être réparties en autant d'articles ou du moins en autant de paragraphes.

Dans le 3° dudit article 24, il conviendrait de remplacer le mot "fonctions" par "emplois" et les mots "arrêté royal" par "le Roi".

+

+ +

L'article 25 doit abroger également l'alinéa 4 de l'article 2 des lois coordonnées sur l'enseignement primaire, ce qui a apparemment été perdu de vue. Il devrait être rédigé ainsi :

.../...

"Article 25.-

Dans les lois sur l'enseignement primaire, coordonnées le 20 août 1957, sont abrogés :

1° l'article 2, alinéa 1er, 3°, alinéa 2, modifié par la loi du 3 mars 1958, et alinéa 4;

2° l'article 3, alinéas 2 et 3".

Enfin, il convient encore de souligner la nécessité de soumettre le projet à l'accord du Ministre des Finances, en application de l'arrêté royal du 5 octobre 1961 portant organisation du contrôle administratif et budgétaire. Le nouveau régime entraînera inévitablement des dépenses nouvelles pour l'Etat.

De kamer was samengesteld uit

La chambre était composée de

de Heren : F.LEPAGE,
Messieurs:

raadsheer van State,
conseiller d'Etat,

voorzitter
président,

H.BUCH,
G.VAN BUNNEN,

raadsheren van State,
conseillers d'Etat,

G.VAN HECKE,

bijzitters van de afdeling
wetgeving,
assesseurs de la section
de législation,

J.DE MEYER,

Mevrouw : J.DE KOSTER,
Madame :

adjunct-griffier,
greffier adjoint,

griffier.
greffier.

De overeenstemming tussen de
Nederlandse en de Franse tekst
werd nagezien onder toezicht van
de H.H.BUCH.

La concordance entre la ver-
sion néerlandaise et la version
française a été vérifiée sous le
contrôle de M.H.BUCH.

Het verslag werd uitgebracht
door de H.A.VANDER STICHELE,
substituut.

Le rapport a été présenté
par M.A.VANDER STICHELE, substitut.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER,

DE VOORZITTER - LE PRESIDENT,

(get.) J.DE KOSTER.

(get.) F.LEPAGE.